וכשם שאין מזומנין את העדים אלא בפניהם כך אין מכחישין את העדים אלא בפניהם אמר ליה רב נחמן אילו הוו קמן ומכחישין להו הוה הכחשה ולא הוה משגיחין בהו דהוי לה עדות מוכחשת השתא דליתנהו דאילו הוו לקמן דלמא הוו מודו להו מהימני אלא אמר רב נחמן אוקי תרי להדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה מידי דהוה אנכסי דבר שטיא דבר שטיא זבין נכסי אתו בי תרי אמרי כשהוא שוטה זבין ואתו בי תרי ואמרי כשהוא חלים זבין אמר רב אשי אוקי תרי להדי תרי ואוקי ממונא בחזקת בר שטיא ולא אמרן אלא דאית ליה חזקה דאבהתיה אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אמרינן כשהוא שוטה זבן וכשהוא שוטה זבין א"ר אבהו אין מזמינין את העדים אלא בפניהן ומכחישין את העדים שלא בפניהן והזמה שלא בפניהן נהי דהזמה לא הוי הכחשה מיהא הויא אמר מר אם יש עדים שכתב ידם הוא זה או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אין נאמנין (א) קרא עליו ערער אין לא קרא עליו ערער לא מסייע ליה לרבי אסי דאמר רבי אסי אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אמרי נהרדעי אין מקיימין את השטר אלא משתי כתובות [או] משתי שדות והוא שאכלום בעליהן ג' שנים ובשופי א"ר שימי בר אשי וביוצא מתחת יד אחר אבל מיד עצמו לא מאי שנא תחת יד עצמו דלא דלמא זיופי מזייף מתחת ידי אחר נמי דלמא אזל וחזא אתא וזייף כולי האי לא מצי מכוין ת"ר כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו רבי יוחנן אמר אע"פ שאין זוכרה מעצמו אמר רבה ש"מ מדרבי יוחנן הני בי תרי דידעי סהדותא ומנשי חד מנייהו מדכר חד לחבריה איבעיא להו עצמו מאי רב חביבא אמר אפילו עצמו מר בריה דרב אשי אמר עצמו לא והלכתא עצמו לא

רש"י

וכשם שאין מזומנין העדים אלא בפניהם. שהרי הם באין לחייבן כדי לעונשן או נפש או ממון והתורה אמרה (ה) והועד בבעליו יבא בעל השור ויעמוד על שורו (ב"ק דף קיב:): **כך אין מכחישין.** אפילו לבטל עדותן: **לא הוו משגיחין בהו.** בעדי השטר לגבות על פיהם: **השתא.** דאיכא למימר אילו הוו קמן הוו מודו להני אמרת מהימני: **ואוקי ממונא בחזקת מריה.** בחזקת הלוה ואם קרקע היא תעמוד בחזקת המוכר. ודקתני בברייתא אין נאמנים לא דליהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא קרעינן ליה ואי תפיס מידי והדר אתי האי ותבע מיניה לא מפקינן מיניה דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי וממונא בחזקתו (ו) היכא דקאי: **וזבין נכסיה.** מכר קרקעותיו: **חלים.** בריא: **ולא אמרן.** דאוקי נכסי בחזקת בר שטיא: **אלא דאית ליה.** בנכסים הללו חזקה דאבהתא שהיו של אבותיו דחזקה מעלייתא היא: **אבל לית ליה בהו חזקה דאבהתא.** אלא חזקה דנפשיה שקנאן הוא והוחזקו בידו כקנייתו כך מכירתו ואין חזקתו חזקה לבטל מכירתו: **נהי דהזמה לא הויא.** לעונשם לא נפש ולא ממון הכחשה הויא לבטל עדותן: **אין מקיימין את השטר.** מתוך שטר אחר: **אא"כ קרא ערער.** על אותו שטר האחר והוחזק בב"ד על ידי עדיו דאי לא קרא עליו ערער חיישינן דלמא ההוא גופיה מזוייף הוא: **משתי שדות.** מעדים הללו אם חתומים על שני שטרות אחרים שהן מכר שתי שדות ואכלום הלקוחות ע"י שטרות הללו שלש שנים מקיימין שטר שלישי מהן אם החתימות דומות: **בשופי.** בלא ערעור: **וביוצא מתחת ידי אחר.** שהשטרות הללו שמקיימין את השלישי מהם יוצא מתחת ידי אחר ולא מתחת ידיו של זה המוציא את השלישי: **זיופי זייף.** הסתכל בכתב של אותן שטרות וכיון וחתם הוא עצמו את השלישי דוגמת אותה חתימה: **מכוין.** מלמלם כתב בכתב הואיל ואינו לפניו: **כותב אדם.** אם עשאוהו עד בדבר וירא לשוכחו כותבו על חתיכת קלף ומצניעה: **ומעיד.** ע"פ אותו כתב אפי' לאחר כמה שנים: **שזוכרה מעצמו.** בלא ראיית השטר נזכר קצת מעדותו מאליו: **אע"פ שאין זוכרה מעצמו.** אלא לאחר שראה בשטר נתן בלבו ונזכר שלא נשתכח ממנו כל כך שכשמזכירים לו נזכר. אבל אינו נזכר לגמרי לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם: **עצמו מאי.** אם בעל דין עצמו מזכירו עד שנזכר מאי: ואי

תוספות

ואוקי ממונא בחזקת מריה. פירש בקונט' ואין נאמנין דקתני לאו דמגבינן בשטרא אלא דלא קרעינן ליה ונפקא מינה דאי תפס לא מפקינן מיניה וקשה דאמר בפ"ק דב"מ (דף ו: ושם) גבי ספק בכור תקפו כהן מוציאין אותו מידו אלמא תפיסה דלאחר ספיקא לאו כלום היא ומיהו אההיא דסוף השואל (שם דף קב: ושם) לא קשה מידי דאמרי' גבי משכיר בית לחבירו בי"ב זהובים לשנה מדינר זהב לחדש בא בתחלת החדש כולו למשכיר אלמא דבחזקת משכיר הוא ואפ"ה קאמר בא בסוף החדש כולו לשוכר דשאני התם דכיון דלא בא בתחלת החדש איכא למימר דאודויי אודי ליה ויש לומר דשאני גבי בכור שכהן תופס מספק דאין יודע אם בכור הוא אבל הכא שטוען ברי מהניא תפיסה וא"ת בחזקת הבתים (ב"ב דף לד:) גבי זה אומר של אבותי כו' אמר ר"נ כל דאלים גבר ופריך מהמחליף פרה בחמור זה אומר ברשותו ילדה וזה אומר כו' יחלוקו ומאי קושיא הא ההיא אתיא כסומכוס ורב נחמן כרבנן דלרבנן דאמרי המע"ה היינו דינא דכל דאלים גבר כיון דמהניא תפיסה כשטוען ברי ויש לומר דהכי פריך דאפי' רבנן לא פליגי אסומכוס אלא משום דחד מינייהו מוחזק ואיכא למימר המע"ה אבל הכא דאין אחד מוחזק יותר מחבירו מודו לסומכוס דיחלוקו ועי"ל דהכא איירי כשתפס קודם שנולד הספק ורשב"א נראה לו להעמיד הברייתא בשובר ולהכי אין נאמנין דאוקי ממונא בחזקת מריה ומחזקינן עדי שובר בכשרים ולא יפרעו (ז): **אלא אמר ר"נ אוקי תרי להדי כו'.** וא"ת ולר"נ אמאי לא מגבינן ביה בשטרא הא סבר ר"נ כרב הונא (שבועות מז) [ב"ב דף לא:] בשני כתי עדים המכחישות זו את זו דכל אחת באה בפ"ע ומעידה אע"ג דלפי עדות כל אחת חבירתה פסולה לכל עדיות הכא נמי כיון דאין מכחישין אותן לומר שלא לוה כלום אלא אומרים אינכם נאמנים בדבר זה דפסולין הייתם ליתכשרו ואמאי לא מגבינן ביה בשטר ויש לומר דהתם באה כל אחת בפ"ע ומעידה משום דמוקמינן כל אחת בחזקת כשרות אבל הכא שאומרים קטנים היו או קרובים משנולדו עד עתה שנתרחקו ליכא למימר אוקמינהו אחזקתייהו דפסלינן אותן משנולדו ואנוסים היו נמי מחמת נפשות לא שייך לאוקמי אחזקה דהא לא פסלי להו כלל ורשב"א אומר דהכא לא מוקמינן להו אחזקה כדאמר לעיל משום דאילו הוו קמן דלמא הוו מודו:

ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא. דוקא בקרקע הוא דאמרינן הכי אבל במטלטלים אמרינן דהוו בחזקת המוחזק כדאמר בפרק השואל (ב"מ דף ק.) גבי המחליף פרה בחמור דפריך וליחזי פרה ברשותא דמאן קיימא ולהוי אידך המע"ה ומשני דקיימא באגם אומר ר"י דהכא לא שייך למימר כדאמרי' בסוף קדושין (דף עט:) ובמי שמת (ב"ב דף קנג: ושם) אם שכיב מרע הוא עליהם להביא ראיה שבריא היה ואם בריא הוא כו' דבר שטיא דהכא כיון דעתים חלים ועתים שוטה אין ראיה ממה שהוא עכשיו: **דלמא זיופי זייף.** אור"ת דדוקא היכא שאין אנו מכירין החתימה אלא ע"י דמיון החתימה להחתימה אבל היכא דמכירין חתימת העדים בטביעת עין אע"פ שיש לו חתימה אחרת תחת ידו ליכא למיחש דלמא זייף דכיון דמכירין החתימה אם זייף היה ניכר היטב: **ורבי יוחנן אומר אע"פ שאין זוכרה מעצמו.** פי' אבל ע"י השטר זוכרה אבל אם אין זוכרה כלל לא דמפיהם ולא מפי כתבם כדאמרינן פ' ד' אחין (יבמות דף לא: ושם) גבי מפני מה לא תקנו זמן בקדושין דקאמר לינחי גבי עדים אי דכירי ליתו ולסהדו ואי לא זימנין דחזו בכתבא ואתו ומסהדי ואמר רחמנא מפיהם ולא מפי כתבם וא"ת הכא נמי אמאי לא אסרינן לכתוב עדות על השטר שמא ישכח לגמרי ואתו ומסהדי מכתבא כדחיישינן התם ויש לומר דודאי התם חשו חכמים לפי שב"ד מוסרין לו השטר ויסבור שלכך מסרוהו לו שיעיד אפי' לא יזכור אבל הכא שמעצמו כותב עדותו על השטר לא חשו חכמים לכך וא"ת ואמאי לא מצו חזו בכתבא ולאסהודי הא תנן בגט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לב"ד ועושין לו קיומו ומפרש בגמ' מהו קיומו וכן בהגוזל קמא (ב"ק דף לח.) דאמרינן גבי שורף שטרותיו של חבירו פטור מדיני אדם כו' ה"ד אי דאיכא סהדי דידעי מה הוה כתוב ביה בשטרא נכתוב ליה שטרא אחרינא אלמא לא חשבינן ליה מפיהם ולא מפי כתבם וי"ל דבפ' ד' אחין (יבמות לא: ושם) חיישינן דלמא אתו ומסהדי בסתם כאילו זוכרין העדות אבל ודאי אם היו מעידין שכך ראו בחתימתן הא לא חשיב מפיהם ולא מפי כתבם דעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין והוי כאילו מעידין ראינו עדות שנחקרה בבית דין ואם תאמר והכא אפילו אין זה זוכרה כלל מה בכך יביא שטרו

מסורת הש"ס

א) יבמות לא., ב) [נ"ל ארעא וכן איתא ביבמות לא: וכן העתיק הרשב"ם בב"ב מג: ד"ה ואי בעית אימא], ג) [תוספתא פ"ב], ד) [נ"ל רבא וכן איתא בשאלתות פ' יתרו סימן נה וכ"א ברי"ף והרא"ש], ה) [שמות כא], ו) בס"א נוסף: מריה, ז) [וע"ע תוס' ב"ב קה. ד"ה אבל],

גליון הש"ס

גמ' וכשהוא שוטה זבין. עי' סוכה דף מו ע"ב תוס' ד"ה דיוקא: תוס' ד"ה דלמא כו' אור"ת דדוקא כו'. עיין לקמן דף כח ע"א תוס' ד"ה קיום שטרות:

הגהות הב"ח

(א) גמ' תיבות קרא עליו וכו' עד ערער לא. בפרש"י מבואר דלא הוה גרס להו:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ז מהלכות עדות הלכה ז סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף לז:
לג ב מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף כא בהגה"ה:
לד ג ב"י ח"מ שם:
לה ד מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ה סמג עשין קו טור ח"מ סי' לח:
לו ה ו ז מיי' פ"ו שם הלכה ג סמג שם טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף ז:
לז ח ט מיי' פ"ח מהל' עדות הלכה א סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף יג:
ח י כ מיי' שם הלכה ב טוש"ע ח"מ שם סעיף יד:

תוספות רי"ד

יוצא ממקום אחר ולא דמי לא למודעא ולא לאמנה דמודעא הא קא חזי דאנוס הוה ולא היה להם לחתום עד שלא יכתבו לו שטר מודעא אאמנה נמי לא אע"ג דאמרינן שאע"פ שהלוה מאמינו למלוה שילוהו אפ"ה אין לחתום בו דהתם לאו משום פסידא דלוה שכיון שהוא מתרצה בכך אין אנו חוששים בדבר אלא משום פסידא דלקוחות הוא כדאמרינן הכי שכיון שכתב ללוות ולא לוה אתי למיטרף לקוחות שלא כדין תדע דהכי הוא דהא בשטרא דלאו אקנייתא אין כותבין שטר ללוה עד שיהא מלוה עמו משום פסידא דלקוחות אבל בשטרא אקנייתא כותבין דאי טריף כדין טריף ואע"ג דאיכא למיחש דלמא ממטי ליה לוה למלוה ומאמינו עד שילוהו ולבסוף לא ילוהו אפ"ה לא חיישינן כיון שהוא מאמינו ה"נ כיון דהוא מאמינו שאם לא יתקיים התנאי יבטל לו המכר אין לנו לחוש להפסדו והלכך רשאים לחתום בו ולא הוי עולה כיון דלא מפסיד לאחריני אבל אם היה כת"י יוצא ממקום אחר אין נאמנים שכיון שהגיד שוב אין חוזר ומגיד (א"כ) [א"נ] י"ל כיון דפשיט ליה דתנאי מילתא אחריתי הוא ואינה עולה מהימני אף על פי שכת"י יוצא ממקום אחר נאמנים דמה לי אחרים מה לי הם כמו שאם מעידים אחרים על התנאי נאמנים כמו כן כשהעידו הן בעצמן נאמנים והרבה בני אדם עושים דבר זה שאינם רוצים להזכיר שום תנאי בשטר שהוא עתיד להתקיים ימים רבים ואומר התנאי לפני עדי השטר שלא יכפור איש לחברו הלכך אע"ג דליכא מיגו מהימן: עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי א"ר פפא תרווייהו בשטר מעליא קמסהדי והאי דאמר תנאי הו"ל חד ואין דבריו של אחד במקום שנים מתקיף ליה ר"ה בריה דר"י א"ה אפילו תרווייהו נמי אלא אמרי' הני למיעקר סהדותייהו קאתי חד נמי למיעקר סהדותיה קאתי פי' א"ה כיון שהעיד על כת"י עשיתם לזה א' ממקיימי השטר כמו שהוא כתוב בלא תנאי והוי ליה עידיו שנים ועדות אחרונה דברי אחד במקום שנים אפי' תרוייהו נמי אמרו תנאי היה דברינו לא להימנו כיון שהעידו על כת"י קיימו השטר שהוא כמו שהוא כתוב וכי אמרו תנאי היה דברינו הו"ל מגידים וחוזרים ומגידים ואמאי הם נאמנים אלא ע"כ לא חתימה מקויימת הוא דכיון דבתוך כ"ד מסקי דבורייהו ואמרו אבל תנאי היה ביניהן אמרי' הני למיעקר סהדותייהו קאתי שאמרו כת"י הוא ועכשיו אומרים לא חתמנו אלא על מנת שיתקיים התנאי וכיון דתנאי מילתא אחריתא היא שאינה עוקרתו אלא לאחר זמן לא דמיא למודעא ואמנה ומהימני דלאו עולה היא שהרי היא עדות בפ"ע האי חד נמי כי סיים ואמר תנאי הוה עקר לחתימת ידיה לומר לא חתמתי אלא על מנת כן וכיון דלאו עולה הוא מהימן ואשתכח דאין בשטר חתום אלא ע"א ומסיק תלמודא והל' כר"ה [בריה] דר"י: ת"ר שנים החתומים על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו ידענו שכת"י הוא זה אבל אנוסים היו קטנים היו פסולי עדות היו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כת"י או שכת"י יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערעור פי' שרצה הנתבע לפוסלו והוחזק בב"ד אין נאמנים פי' היכא דאיכא מיגו נאמנים ולא מגבינן ביה והיכא דליכא מיגו אין נאמנים ומקשה אין נאמנים ומגבינן ביה תרי ותרי נינהו פי' אלו אומרים שהיו קטנים או אנוסים או פסולי עדות והשטר חתום מסתמא בכשרות וכאילו קיימו סהדי דשטרא קדמנא ואמרו גדולים היינו ורחוקין ולא היינו אנוסים דמי והוי להו תרי ותרי ולמה אתה מאמין אלה החתומים בשטר יותר מאלה האחרונים ואתה מגבה בו כתב רבינו יוסף הלוי ז"ל נראין הדברים שזו הקושיא לא אכולהו היא אלא אאנוסים בלחוד היא שנמצאו מעידים שהעדות לא היתה אמת ולפיכך

תוספות רי"ד (המשך)

הקשינו והא תרי ותרי נינהו אבל קטנים היו פסולי עדות היו אין בהן דרך לקושיא זו שהרי עדותן על גוף העדים הוא ולא על העדות הלכך לא מצית לאוקמי' לקושיא זו אלא על אנוסים היו בלחוד ונראין עתה דבריו שכ"ז שהיו מעידין על גוף העדים ואומרים שהיו קטנים או פסולים שהן נאמנין ולא אמרינן תרי ותרי נינהו אלא דחינן לסהדותא דקמאי ופסלינן להו לגמרי משום סהדותא דהני בתראה דמסהדי על קמאה ופסלו להו ואי איתא כ"ש שהקושיא הוא יותר חזקה על קטנים ופסולים היו שיהיה אלו האחרונים נאמנים ולא נימא תרי ותרי נינהו אלא נקרעי' להאי שטרא לגמרי כיון שהאלו האחרוני' מעידין על גופן של הראשונים שהיו פסולים א"ו בין כשאומרי' אלו האחרוני' על הראשוני' קטנים היו פסולי עדות היו בין כשאומרים אנוסים היו אומר הברייתא שאין נאמנים ועל כלם אנו מקשים תרי ותרי נינהו ואע"פ שהן מעידין על גופן של ראשונים לפוסלן אין אנו דוחין את הראשונים לגמרי שאם יבואו שנים אחרים ויאמרו לראשוני' פסולי' הייתם או קטנים והן אומרים לא אלא גדולים וכשרים היינו אמרינן תרי ותרי נינהו חוץ מעדים זוממים שהאחרונים באים ומעידים על הראשונים ואומרים ביום פלוני עמנו הייתם במקום פ' שהאמינה התורה את האחרונים ואמרינן דחידוש הוא ולא משום תרי ותרי נינהו אבל בכ"מ אין אנו מאמינים את האחרונים יותר מן הראשונים אלא אמרינן תרי ותרי נינהו אבל ודאי יש לברור דבר זה שאילו באו שנים והעידו על שנים אחרים שהם גזלנים או משחקי בקוביא או שהן קרובים למלוה או ללוה נאמנים הם ולא אמרינן תרי ותרי נינהו שאלו אומרים גזלנים הן ואלו אומרים אין אנו גזלנים ובדאים אתם אלא נאמנים הם לפוסלן כדאמרינן בפרק דיני ממונות בתרא גבי עד זומם דאמר רבא מכאן ולהבא הוא נפסל משום תרי טעמא חדא דחידוש הוא ואין לך בו אלא חדושו וחדא משום הפסד לקוחות ואמרינן מאי איכא בין הני תרי טעמא א"ב דאסהידו תרי בחד א"נ דפסלינהו בגזלנותא אלמא כל היכא דפסלינהו בגזלנותא לא אמרינן תרי ותרי נינהו אלא נאמנים ומחזיקים להו בגזלנותא על פיהם אבל היכא דלא משוי גופייהו גזלנים אלא מכחישים אותם ואמרו דההוא סהדותא לא הות כן אמרינן תרי ותרי נינהו ולא ידעינן אמאן נסמוך אי אהני אי אהני אך אם יכחישו בדרך הזמה שאמרו עמנו הייתם במקום פלוני דהוא חידוש וגזירת מלך אבל אם אמרו עמנו הי' המלוה או הלוה במקום פלוני לא ידעינן אמאן נסמוך אלא אמרינן תרי ותרי נינהו ואי פסלו להו לגופייהו בגזלנותא או ע"י קורבה מהימנינן בתראי ומבטלין לסהדותא דקדמאי לגמרי משום דכי מסהדי על גופייהו דגזלנין נינהו פסלו להו לכל עדות דעלמא וכן כי מסהדי שהן קרובים למלוה או ללוה פסלו להו לכל עדיות דעלמא הלכך מהימני' לבתראי ולא אמרינן תרי ותרי נינהו דהא מסלקי להו מדין עדים שלא יהיו עדים גם בשאר עדיות אבל כשמכחישין אותן שאומרים עמנו היה המלוה או הלוה אינן פוסלין אותן לשאר עדיות כי אם בעדות זה בלבד אומרים ששקר העידו ואע"פ שלפי דבריהם ממילא מיפסלי כיון שהן אינן מעידים עליהם אלא בעדות זה ולא החזיקו את גופן פסולין אפי' בעדות זו תרי ותרי נינהו שאלו אומרים כך ואלו אומרים כך ולא ידעינן אמאן נסמוך ולא דמי לכי משוי נפשייהו פסולים דהתם לאו על גוף העדות מעידים דנימא דתרי ותרי נינהו אלא על גופן של עדים וכי מסהדי על גופם של עדים ליכא למימר תרי ותרי נינהו שהאיך יהיו הם נאמנים על עצמן ומשום האי טעמא אמרינן דהכא נאמנים והכא אין נאמנים ואי אמרת כיון שכשהן מעידים על גופם הם נאמנים גם הנה כשאומרים קטנים היו פסולי עדות היו על גופן הם